

УДК 82.01/.09:80"19"

Фокіна Світлана

кандидат філологічних наук, доцент, докторант
кафедри української літератури та компаративістики,
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова,
Французький бульвар 24/26, м. Одеса, Україна
svetlana_fokina@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-2406-0978

**ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ РАКУРС ДИСКУРС-АНАЛІЗУ
З ПОЗИЦІЙ ФРАНЦУЗЬКОГО ПОСТСТРУКТУРАЛІЗМУ**

Досліджуючи дискурс з позицій літературознавства, враховуючи семіотичні, культурологічні та лінгвістичні аспекти, все ж необхідно спробувати вичленувати відмінність літературознавчого підходу до дискурсу від суто лінгвістичного, при врахуванні їх неминучої взаємопроникності. В даному плані є показовим розвиток аналізу дискурсу у Франції, де сформувався основний корпус ідей, що вплинули на уявлення про дискурсивність і в ряді інших країн. Зближення принципів поетики та досліджень дискурсивності акцентує перспективу активної апеляції літературознавчої думки до ідей дискурсології та формування безпосередньо літературознавчих стратегій аналізу дискурсу. Інтерес представляє розмежування потенцій вивчення дискурсу лінгвістикою та літературознавством, що в тій чи іншій мірі проявлено в роботах М. Пешьо, М. Фуко, Ж. Женетта, П. Серіо, Р. Робен, Ю. Крістевой. Були також враховані позиції Р. Барта, А.Ж. Греймаса, Ж. Фонтанія, Ж. Гійому, Д. Мальдідье. Ракурс дослідження, здійсненого в рамках цієї статті, центрував акцент на широкому аналітичному спектрі в рамках літературознавчої дискурсології. Було осмислено доцільність підходу до дискурсивності, який не тільки зачіпає аспекти ідентифікації суб'єкта та концептосфери культурної ситуації, але й їх глибинно взаємопов'язує. Опорними стали ідеї М. Фуко, що дозволили осмислити шляхи літературознавчого вивчення дискурсу. При такому підході об'єкт дискурсу співвідносимо з догматами культурної епохи, яка обумовлює трансформації дискурсу у зв'язку з ключовими ідеями, уявленнями та соціальними нормами. Виявлена важливість інтертекстуального потенціалу дискурсивності та взаємообумовленості контекстом. Було розглянуто також зв'язок дискурсу з несвідомим, що дозволяє зосередитися на значущості підтексту для аналізу дискурсивності в цілому та безпосередньо при осмисленні конкретного об'єкта дискурсу.

Ключові слова: дискурс, літературознавчі стратегії аналізу, інтертекст, підтекст.

Постановка проблеми. У рамках сьогоденного дослідницького пошуку актуальне звернення до стратегій вивчення дискурсивності саме літературознавчою лінією. Такий підхід дозволяє осмислити в обраній для аналізу дискурсивній формації різні інтертексти, підтексти, міфологеми, авторські та культурні коди, тощо. Перспективним представляється прослідкувати **вивченність**

цього питання у традиціях французького досвіду аналізу дискурсу з виявленням відповідних літературознавчих потенцій.

Мета статті. В якості ілюстрації можливого застосування ідей французького досвіду аналізу дискурсу в даному дослідженні виступає опис своєрідності ностальгічного дискурсу сучасних поетів-емігрантів.

Досліджуючи ностальгічний дискурс з позицій літературознавства, враховуючи семіотичні, культурологічні та лінгвістичні аспекти, все ж необхідно спробувати вичленувати відмінність літературознавчого підходу до дискурсу від суто лінгвістичного, при врахуванні їх неминучої взаємопроникності. В даному плані є показовим розвиток аналізу дискурсу у Франції, де сформувався основний корпус ідей, які вплинули на уявлення про дискурсивність в ряді інших країн.

Справедлива думка французьких дослідників Ж. Гійому та Д. Мальдідье, що «термін дискурс навіть у самій лінгвістиці, де він з'явився, сумно відомий своєю багатозначністю» [8, 228]. Саме вищезгадана багатозначність сприяє тому, що дискурс як провідна дефініція та як певний тип дослідницького підходу до матеріалу активно використовується найрізноманітнішими, але в першу чергу, гуманітарними науковими напрямками.

Досі лінгвістичний підхід до аналізу дискурсу домінує. При цьому показово вичленування вченими, які чимало зробили для розвитку лінгвістики, підходів до осмислення різних проявів дискурсивності, які віддаляються від суто лінгвістичного поля дослідження. Так, М. Пішью обумовлює випадки аналізу дискурсу, де «зв'язок з лінгвістичною проблематикою зведено <...> до мінімуму» [13, 304]. Вчений також відзначає тенденції, що характеризують одну з ліній аналізу дискурсу, при якій «знову активуються деякі ідеї риторики та поетики крізь призму критики про лінгвістичний примат комунікації» [13, 226]. Подібне протиставлення явно літературознавчого погляду з позицій поетики є однією з альтернатив лінгвістичному вивченню дискурсивності. Сьогодні лінгвістика активує «домінування антропоцентричного підходу до аналізу мовних явищ» [1, 38] та звертається до комунікативного потенціалу дискурсу. Саме такий лінгвістичний підхід вивчення дискурсивних формацій, мабуть, отримав найбільш послідовний та успішний розвиток у різних країнах. Проте зближення принципів поетики та досліджень дискурсивності акцентує перспективу активної апеляції літературознавчої думки до ідей дискурсології та формування безпосередньо літературознавчих стратегій аналізу дискурсу.

Ж. Женетт акцентує в «Фігурах», які стали досить вагомим внеском у літературознавчі пошуки, що «з найбільш <...> плідних шляхів, що відкриваються <...> перед літературознавством, має стати структурне вивчення “великих одиниць” дискурсу, що перевершують рівень фрази, який служить непереборним порогом для лінгвістики як такої» [6, 167]. Цільова спрямованість вивчення дискурсу може різно варіюватися в залежності від обраного для аналізу типу дискурсу та його об'єкта. Інтерес представляє також розмежування потенцій

вивчення дискурсу лінгвістикою і літературознавством, а головне відстоювання широкого аналітичного спектру в рамках літературознавчої дискурсології.

Для французького варіанту аналізу дискурсу в цілому показовим стало твердження, що «перетворення індивіда в суб'єкта свого дискурсу здійснюється шляхом ідентифікації (суб'єкта) в дискурсивній формації, домінуючій над ним...» [16]. Дана позиція крім безсумнівного інтересу для лінгвістики, представляється вартою уваги для різних напрямів антропології, культурології та безпосередньо літературознавства. З точки зору М. Пішью, під час аналізу дискурсу «проблема <...> полягає в характері підходу до об'єкта, який вивчається» та є здатним об'єднати «концептуальні орієнтири» [12, 308]. Даний підхід до дискурсивності не тільки зачіпає аспекти ідентифікації суб'єкта і концептосфери культурної ситуації, але також їх глибинно взаємопов'язує. Виходячи з посилу даного підходу, стає зрозуміло, що ідентифікація без культурного впливу не здійснюється.

Не менш показова при дослідженні дискурсу в різних країнах орієнтація в тій чи іншій мірі на ідеї М. Фуко. Саме фукольдична позиція полягає в радикальному переосмисленні дискурсу, що фігурував раніше як показник європейського шляху пізнання і превалювання розсудливості над інтуїтивністю. В «Археології знання» М. Фуко запропонував виходити з «опису дискурсивних подій як горизонту для дослідження єдностей, що формуються в ньому» [5, 72–73]. Згідно з фукольдичним поглядом, подібний підхід «легко відрізнити від аналізу мови» [5, 73]. Дискурсивні формації, які зазначає М. Фуко, передбачають у свою чергу «об'єкти, модальності акту висловлювання, поняття, тематичні вибори» [17, 93], які підкоряються порядку дискурса, що актуалізує «кореляції, позиції та дії, перетворення» [5, 93]. Правила формування дискурсивності, згідно з М. Фуко, активізують «умови існування (але також й співіснування, збереження, видозміни та зникнення) в тому чи іншому обраному дискурсивному розподілі» [5, 93]. Об'єкт дискурсу є співвідносним з догматами культурної епохи, яка обумовлює трансформації дискурсу в зв'язку з ключовими ідеями, уявленнями та соціальними нормами.

Варіант дослідницької лінії дискурсивності, зафіксований П. Серіо, акцентує, що «в дискурсі становить великий інтерес вивчення “цитації”» [16]. Такий ракурс висвічує, крім важливості психоаналітичних аспектів, принципової епістемологізації дискурсу та значущості архіву, також важливість інтертекстуального потенціалу дискурсивності. За свідченням П. Серіо, аналіз дискурсу «вчить нас, що слова можуть змінювати значення згідно з позиціями, що займають суб'єкти, які вживають їх» [16]. Подібна мінливість, що зачіпає семантику і знакові контексти, обумовлює трансформацію понять, образів та символів в рамках культурних епох та творчості різних авторів.

З позиції Ж. Гійому та Д. Мальдідьє, одне з трактувань дискурсу передбачає «сліди суб'єкта акта висловлювання» [8, 228], виявлення якого дослідником тягне за собою прояснення факторів «взаємозв'язку з контекстом» [8, 229]. Та-

кий ракурс розширює суто лінгвістичну сферу дискурсу і сигналізує про те, що «аналіз дискурсу знаходиться на перетині різних дисциплін» [8, 230]. Проблема сенсонародження в світлі ідей французьких вчених постає в контекстувальному аспекті.

На співвідношення дискурсу з мовною реальністю і тим, що виходить далеко за її межі, звертає увагу Р. Робен. Дослідниця резюмує, що «дискурсивне ткалюється з мови» та водночас «дискурсивне – це не просто мова на надфазовому рівні» [15, 124]. Подібний погляд розширює суто лінгвістичні рамки дискурсу, безсумнівно зберігаючи зв'язок з мовою. Р. Робен також акцентує, що «не звернути увагу на те, що мові притаманно, – це означає одночасно не звернути на несвідоме, на відсутнє та тим самим замкнутися на проблематиці спілкування...» [15, 119]. Зв'язок дискурсу з несвідомим дозволяє зосередитися на значущості підтексту для аналізу дискурсивності в цілому і безпосередньо при осмисленні конкретного об'єкта дискурсу.

Рівень підтексту в ностальгічному дискурсі зачіпає конотативне маркування ностальгії, що відкрито домінує у світоглядній оптиці сучасних поетів-емігрантів. У цьому зв'язку можна згадати твердження Р. Барта, що «... у дискурсі завжди залишається деяка частка денотації, без якої саме існування дискурсу стає просто неможливим» [2, 46]. Показова бартівська думка про збереження будь-якою дискурсивністю прямого значення передбачуваного поняття, що центрує спрямованість дискурсу. Так, наприклад, ностальгія, визначає архівування при всіх трансформаціях основного обсягу значення ностальгічного феномена. Показово, що «ностальгія Одиссея стала еталоном почуття туги з покинутої батьківщини, дому, минулого, втраченого Раю для вигнанців та емігрантів різних епох і країн, об'єднаних у ментальному плані призмою західної культури» [4, 511]. Вплив ностальгічного дискурсу на прояви поетичної свідомості емігрантів сприяє актуалізації найбільш підходящої емблематики та архетипічних верств, реалізуючи смислові потенціали ностальгії як концепту, фактора духовного життя та генератора сюжетів.

Слідом за концепцією Ю. Кристєвої при літературознавчому підході до аналізу дискурсу актуально зачіпати інтертекстуальний пласт зустрічі «я» та «іншого» у світлі фрейдівських ідей. Ю. Кристєва зазначає, що «АКТАНТ є не що інше, як ДИСКУРС, який він собі присвоює або за допомогою якого позначається...» [10, 471]. За аналогією з цією позицією дискурсивності можна запропонувати погляд на ностальгічний дискурс, при якому буде безсумнівна еквівалентність дискурсу поетичній свідомості автора-емігранта. Не менш значущими є можливі зміщення в бік ототожнення ностальгічного дискурсу з іміджевими аспектами мовленнєвої поведінки поета-емігранта та/або з обраною автором поетичною маскою, що опиняється в позиції актанта. Вище окреслений смисловий ракурс відповідає трансгресивній ідентичності сучасного поета-емігранта і феномену його палімпсестної та навіть гібридної свідомості.

У плані вивчення ностальгічного дискурсу сучасних російських поетів-емігрантів ключовими представляються процеси ідентифікації та домінування над свідомістю історичної пам'яті, міфологем, архетипічних і психоаналітичних патернів, художньої ідеології, всього, що з точки зору «Археології знання» М. Фуко можна було б позначити як архів. Саме поняття ностальгічний дискурс полягає у своїй смисловій структурі якесь накладення, адже ностальгія пробуджує пам'ять, яку в свою чергу актуалізує з семіотичної точки зору також дискурс. П. Серіо зазначає, що «дискурс завжди співвідноситься з “вже сказаним” та “вже почутим”» [16], ностальгія ж передбачає зверненість до чогось ідеалізованого і втраченого будь то минуле, батьківщина, дитинство, втрачена можливість, тощо. У зв'язку з цим С. Бойм наполягає на модерному статусі ностальгічної свідомості та акцентує, що «чим сильніше втрата, тим більше надзусилля з увічнення пам'яті про неї, тим сильніше віддаляється минуле і тим помітніше воно піддається ідеалізації» [3, 58]. Наукові дослідження, проведені групою вчених спільно з П. Серіо, виявили «присутність у будь-якому дискурсі слідів дискурсивних елементів попередніх дискурсів, суб'єкти яких забуті» [16]. Ностальгія спрямована на збереження пам'яті, а зведення її до рангу значущої ідеологеми задає ракурс сприйняття реальності та шляхи створення авторського міфу.

З восьми різноманітних визначень дискурсу, які наводяться П. Серіо, ностальгічному дискурсу найбільше відповідає уявлення про те, що «термін “дискурс” <...> вживається також для позначення системи обмежень, які накладаються на необмежену кількість висловлювань в силу певної соціальної або ідеологічної позиції» [16]. Вивчаючи дискурс ностальгії, враховуючи механізми пам'яті, обумовлені як реалізацією будь-якого дискурсу і безпосередньо ностальгією, доцільно розглядати ностальгію як своєрідну сферу почуттів та прихованих пристрастей.

У рамках вивчення ностальгічного дискурсу показова, фіксована авторами «Семіотики пристрастей», «залежність дискурсу від імманентно притаманної суб'єкту динаміки пристрастей» [7, 15]. Так моделюється середовище коливань, так звана зона «горизонту намічених напружень» [7, 26], регульована проявами сенситивності. Дані коливання і зрушення в різних випадках мотивовані як пристрастями, так й «різними культурними та соціальними практиками» [7, 15]. При цьому саме ностальгія забезпечує російському інтелектуалу-емігранту свого роду процедуру ідентифікації, враховуючи, що «туга в підсумку стала невід'ємною частиною російської національної ідентичності» [3, 35], а ширше загалом слов'янської.

Ностальгічний дискурс сучасних поетів-емігрантів також, безсумнівно, координується сферою і парадигмою почуттів, які переживаються конкретною особистістю. При цьому дані дискурсивні практики незмінно отримують конотації, відповідні трансгресивній ідентичності та лімінальності соціального

статусу інтелектуала-емігранта. Водночас ностальгичний дискурс незмінно піддається фундуванню культурної спадщини ностальгії.

За спостереженнями Ж. Женетта, «просторові метафори утворюють дискурс майже універсального діапазону» [6, 128]. Аналогічно метафори та коди, що входять в смислове поле ностальгичного дискурсу, сприяють не тільки активації сфери почуттів, спогадів, елегічної модальності та своєрідного екзистенційного хронотопу, але й універсалізації цього типу дискурсу в цілому. Специфіка ностальгії полягає в зануренні, згідно з думкою Ж. Старобінського, в «болісний досвід свідомості, вирваного з рідного середовища», стаючи при цьому «метафоричним виразом більш глибинного розриву, коли людина відчуває себе відокремленою від ідеалу» [17, 261]. Для сучасного поета-емігранта, який живе на стику двох перехідних епох: постмодернізму і метамодернізму, означених відчуттям розчарування, що прагне тотального статусу, навряд чи повною мірою досяжна ідеалізація, позбавлена нехай навіть латентного іронічного погляду. При цьому процеси ідеалізації за своєю суттю архетипові та ностальгична призма сприяє активації даної архетиповості.

Дотримуючись ідей Ю. Кристєвої, семіотичну структуру ностальгичного дискурсу можна також представити як «зустріч чотирьох інтертекстових складових», що реалізуються скоріше як «свого роду соціокультурні “архетипи”» [9], що, за словом Г. Косікова, стало смисловою квінтесенцією кристєвського дослідження середньовічного роману «Маленький Жан з Сентре». Ностальгичний дискурс у свою чергу включає код пам'яті, код меланхолії, код емігранта, код втраченого раю. Ностальгичний дискурс моделює основу спадкоємності статусів емігранта – ностальгіка – носія трансгресивної ідентичності в їхньому семіотичному, ментальному і сенситивному ракурсах.

Семантичний ряд, що формує асоціативно-смислове поле поняття «ностальгія», можна уявити наступним чином: еміграція – минуле – пам'ять – спогади – батьківщина – дім – меланхолія – сентименталізм – переживання – томлення – мрія – музика – слух – класика – повернення. Виходячи з отриманого результату, можна охарактеризувати домінантні валентності ностальгичного дискурсу. Закономірний щільний асоціативний зв'язок ностальгії та еміграції. Показові смисли, що визначають характер ностальгії, обумовлені пам'яттю. Окремим концептом у ностальгичному дискурсі постає «дім» / «батьківщина», активуючи низку причетних значень і архетипів. Послідовність взаємозв'язку ностальгичного світосприйняття зі сферою почуттів, емоцій та пристрастей задає параметри вивчення ностальгичного дискурсу. У цьому випадку адекватним є інструментарій, запропонований у «Семіотиці пристрастей», де за влучним зауваженням А. Ж. Греймаса і Ж. Фонтанія, «пристрасті, переживані суб'єктом, не менш еластичні, ніж його дискурс» [7, 14].

Не менш значуще використання в ході дослідження ностальгичного дискурсу знахідок в епістемологічному підході до сенситивної сфери. На думку Ж. Старобінського, «... історія почуттів є не що інше, як історія слів, в яких висловлена

емоція...» [17, 248]. Вищенаведена позиція обумовлює неминучість включення сенситивності в дискурс і навіть породження сенситивного дискурсу. Співвіднесення мрії з ностальгією, відкриває важливість фантазійного потенціалу для становлення ностальгічного дискурсу. Взаємозв'язок ностальгічної дискурсивності та фантазійності прояснює переконаність П. Кюглера в «існуванні в мові несвідомих фантазій та міфічних образів, включених в скупчення фонетично близьких слів» [11, 99]. Даний аспект може бути доповнений також іншими аспектами ностальгічного архіву, що забезпечує впізнавання архетипів «тільки в разі їх» матеріалізації «в особистому досвіді» [11, 89]. Музично-акустичний аспект, актуалізований в рамках ностальгічного дискурсу не менш архетиповий, ніж уявлення про рідний дім, в той же час постає свого роду проявником сенситивності, без якої не здійснена емоційна наповненість і активність ностальгічної парадигми. Становить безсумнівний інтерес акцентування поняття класики як еквівалента проявів ностальгії. При реалізації ностальгічного дискурсу найбільш активний діалог сучасними російськими поетами-емігрантами здійснюється не просто з російською класикою.

Показовим є погляд П. Рікьора, який позначив «співвідношення особистої пам'яті, колективної пам'яті та історії <...>, що спирається на аналіз конкретних фактів і матеріалів» [14, 9]. Такий ракурс на мнемотичний феномен відповідає як багатошаровості дискурсу, що незмінно передбачає архів, так і самій ностальгії, що міфологізує пам'ять. Не випадкова рикьорівська формула фіксує той факт, що «пам'ять потребує мови як засобу вираження, тобто потребує оповіді» [14, 8], маючи на увазі тенденцію дискурсивних формацій різних форм мнематичності.

Не менш важливий аспект переходу «від даної, діючої пам'яті до рефлексивної пам'яті, пам'яті, що належить “я-сам”» [14, 16]. Такий ракурс сприяє активації процесів рефлексії та ідентифікації, що визначають ступінь усвідомлення себе поетом-емігрантом наскільки це можливо при домінуючих гібридності та трансгресивності свідомості.

Особливо привабливим для сучасної поетичної діаспори виявляється саме діалог зі спадщиною тих, хто в свою чергу є літераторами-емігрантами, що визначили в тій чи іншій мірі епістемологічні та смислові горизонти ностальгії. Вищезгаданий ракурс висвічує адекватність ностальгічному дискурсу понять культурної та родової спадкоємності як можливості пошуку шляхів ідентифікації.

Показовим є взаємозв'язок ностальгії з поверненням: бажаним, можливим / неможливим, фантазійним, тематичним та визначальним для погляду на світ ностальгіка.

Список використаної літератури:

1. Кондратенко Н. (2014). Художній текст як ігрова реальність. *Проблеми сучасного літературознавства*. Вип. 18. С. 38–48.
2. Barthes R. (1964). Rhétorique de l'image. *Communications*. № 4. Pp. 40–51.
3. Boym S. (2008). *The Future of Nostalgia*. New York: Basic Books.
4. Fokina, S. Discursive Contexts of Image of an Odysseus-nostalgic. *Slavia orientalis*. Т. LXX. № 3, 507–521.
5. Foucault M. (2008). *L'archéologie du savoir*. Paris: Gallimard.
6. Genette G. (1969). *Figures II*. Paris: Seuil.
7. Greimas A. G., Fontanille J. (1991). *Sémiotique des passions. Des états de choses aux états d'âme*. Paris: Seuil.
8. Guilhaumou J. Maldidier D. De nouveaux gestes de lecture ou le point de vue de l'analyse de discours sur le sens. *La quadrature du sens*. Paris: PUF, 1990. Pp. 228–239.
9. Kosikov G. K. (2008). Text / Intertext / Intertextology. URL: <https://vdoc.pub/documents/-65bi2ta8fcc0>
10. Kristeva J. (1979). *Le texte du roman: approche sémiologique d'une structure discursive transformationnelle*. Paris: De Gruyter Mouton.
11. Kugler P. (2012). *The Alchemy of Discourse: Image, Sound and Psyche*. New York: †Daimon.
12. Pêcheux M. (1969). *Analyse automatique du discours*. Paris: Dunod.
13. Pêcheux M. (1975). *Les vérités de la Palice: linguistique, sémantique, philosophie*. Paris: Maspéro.
14. Ricoeur P. (2000). *La mémoire, l'histoire, l'oubli*. Paris: Seuil.
15. Robin R. (1986). L'Analyse du Discours entre la linguistique et les sciences humaines: l'éternel malentendu. *Langages*. № 81. Pp. 121–128.
16. Sériot P. Comment on lit les textes en France. URL: <http://aperlov.narod.ru/texts05/serio.pdf>
17. Starobinski J. (2012). *Encre de la mélancolie*. Paris: Seuil.

Fokina Svitlana

Odessa I. I. Mechnikov National University,
Department of Ukrainian literature and comparative studies
svetlana_fokina@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-2406-0978

LITERARY VIEW OF DISCOURSE ANALYSIS FROM THE STANDPOINT OF FRENCH POSTSTRUCTURALISM

When studying discourse from the point of view of literary criticism, taking into account semiotic, culturological and linguistic aspects, it is still necessary to try to distinguish the difference between the literary approach to discourse and the purely linguistic one, taking into account their inevitable interoperability. In this regard, the development of the analysis of discourse in France is significant, where the main body of ideas that influenced the idea of discursivity in a number of other countries, was formed. The convergence of the principles of poetics and discursivity studies emphasizes the prospect of an active appeal of literary thought to the ideas of discursology and the formation of directly literary strategies for the analysis of discourse. Of greater interest is the distinction between the potentials of the study of discourse by linguistics and literary criticism, to one degree or another, shown in the works of M. Pêcheux, M. Foucault, J. Genette, P. Sériot, R. Robin, J. Kristeva. The positions of R. Barthes, A.J. Greimas and J. Fontanille, J. Guilhaumou and D. Maldidier were also taken

into account. The perspective of the study carried out within the framework of this article focused on the wide analytical spectrum within the framework of literary discursology. The appropriateness of the approach to discursivity was understood, which not only touches on the aspects of the identification of the subject and the conceptual atmosphere of the cultural situation, but also interacts them in depth. The idea of M. Foucault became controversial, which made it possible to comprehend the ways of literary study of discourse. With this approach, the object of discourse is correlated with the dogmas of the cultural era, which determines the transformation of discourse in connection with key ideas, ideas and social norms. In this article was revealed The importance of the intertextual potential of discursivity and mutual conditionality by the context. The connection of discourse with the unconscious was also considered, allowing you to focus on the significance of subtext for analyzing discursivity in general and directly when understanding a specific object of discourse.

Key words: *discourse, literary analysis strategies, intertext, subtext.*

Статтю подано до редколегії 16 вересня 2022 р.